

บทที่ 3

ขันติสรัจจะ หริโอดตปปะ กรรม

ขันติสรัจจะ

ความสำคัญของขันติสรัจจะ

ขันติสรัจจะเป็นธรรมที่ทำให้คนมีความอดทน สงบเรียบร้อย มีกิริยามารยาท มีอัธยาศัยดี ขันติสรัจจะจึงเป็นธรรมที่ช่วยพัฒนานุชน์ให้ดีงาม

ความหมายของขันติสรัจจะ

ขันติ คือ “ความอดทน ความอดได้กันได้เพื่อบรรลุความดีงาม และความมุ่งหมาย อันชอบธรรม”¹

ไสรัจจะ คือ “ความสงบเรียบร้อย ความมีอัธยาศัยดี ความรักความประนีดหมัดจด เรียนรู้อย่างคงาน”²

ประโยชน์ของขันติสรัจจะ

ขันติสรัจจะเป็นธรรมที่สัมพันธ์เกื้อกูลกัน และเป็นธรรมที่ช่วยพัฒนาชีวิตและสังคม ชีวิตที่ดีงาม คือ ชีวิตที่ประกอบด้วยขันติและไสรัจจะ คือ มีความอดทนและความสงบเรียบร้อย คือ มีความอดทนต่อภัยเลส ความทุกข์ยากลำบาก และสงบจากภัยเลส คือ อัตตา ความทุกข์

¹ พราชาวนุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสนา. 2518. หน้า 37.

² แหล่งเดิม.

กล่าวโดยสรุปคนที่มีขันติโลรจจะ คือ คนที่ชนะกิเลสและสงบจากกิเลส
คนที่ชนะและสงบจากกิเลสจะเป็นคนที่ดีงาม

ขันติโลรจจะซึ่งเป็นธรรมที่ทำให้คนดีงาม

อนึ่งชีวิตย่อ้มสัมพันธ์กับสังคม ชีวิตที่ดีงามย่อ้มมีส่วนสัมพันธ์และช่วยสร้างสรรค์

สังคมที่ดีงามด้วย

ขันติโลรจจะซึ่งเป็นธรรมที่เป็นประไชน์ทั้งต่อชีวิตและสังคม

ขันติโลรจจะที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง

ขันติโลรจจะที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง มีลักษณะเป็นธรรมที่ทำให้งาม (ธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นคนดีงาม) มีองค์ประกอบ 2 ประการ คือ ขันติกับโลรจจะ ตั้งจะเห็นได้จากวรรณกรรมหนังตะลุง ดังนี้

บทหนังตะลุงเรื่อง หยกสิงห์ภาคี ของฉิว ทิพย์วารี ตอนฤาษี โภญชัยณุญา สอนฤาษีอัลชีภะ กล่าวถึง ขันติโลรจจะว่าเป็นธรรมที่ทำให้งาม ดังนี้

ฤาษีโภญชัยณุญา.... ธรรมที่จะทำให้งามมี 2 อย่าง คือ ถ้าเราปฏิบัติด้วยความธรรมที่ว่าก็จะดีงาม คือ ขันติกับโลรจจะ ขันติ คือ ความอดทน ถ้าทุกคนอดทนเรื่องทั้งหมดนี้จะไม่เกิดขึ้น ขันติ คือ อดทนทุกอย่างที่ควรอดทน ทำนองเข้าใจ โลรจจะ คือ ความสงบเรียบร้อย เปลี่ยนตัวเปลี่ยนศักดิ์ คนเราถ้ารู้จักเปลี่ยนมันก็จะดี ไม่รู้เสี่ยงมันก็ไม่ดี¹

บทเกี้ยวจอ ของเอียน สังขพันธ์ (นายเอียน สังขพันธ์) กล่าวถึง ขันติโลรจจะ ว่า เป็นธรรมที่ทำให้งามสามส่วน คือ งามกาย งามวาจา งามใจ ดังนี้

ขันติโลรจจะธรรมพรั่วฝีกฟัน จะทำตนให้งามสามส่วน

หนึ่งงามกายไม่แสวงแห่งอาการ ให้รุ่นร่า�กิริยาออกทำทาง

สองงามถ้อยวาจาครากล่าวขาน ก็อ่อนหวานฟังได้ไม่หมองมอง

¹ ฉิว ทิพย์วารี. บทหนังตะลุงเรื่องหยกสิงห์ภาคี. 2536. หน้า 26.

อาจจัดปั๊ดเรื่องเคืองระคน สถานสามaganใจไฟสงบน คุสเจี่ยมเจียมใจในทำที ธรรมอันนี้มีไว้ได้สามสถาน ฝึกหัดการยาวาจากอย่าโง่ม แล้วฝึกจิตคิดหวังตั้งสติ	แล้วเสริมสร้างความรักสามัคคี ไกรประพนสารเรวญ่ารีญครี คุณหงันน์ต้องขยันหมั่นอบรม มีหลักการปฏิบัติหัดเหมะสม เร่งชื่นชมสิกรรมสีลาการ ตามลักษณะธรรมการณฐาน
ฝึกน้อยบ่อยค่อยทำเจนข้านญ ผลไฟศาลส่งให้ก้ายใจงาม ¹	

เปรียบเทียบขันติไสรัจจะที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงกับขันติไสรัจจะที่เป็นพุทธธรรม

ขันติไสรัจจะที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงดังกล่าวนี้ หากเปรียบเทียบกับขันติไสรัจจะที่เป็นพุทธธรรมก็สรุปได้ว่า ขันติไสรัจจะที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง มีลักษณะที่สอดคล้องกับขันติไสรัจจะที่เป็นพุทธธรรม คือ เป็นธรรมที่ทำให้งาม มีองค์ประกอบ 2 ประการ คือ ขันติ (ความอดทน) ไสรัจจะ (ความสงบเสงี่ยม)

หิริโอตตัปปะ

ความสำคัญของหิริโอตตัปปะ

หิริโอตตัปปะ เป็นธรรมที่คุ้มครองโลก เป็นธรรมที่ช่วยให้โลกมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่เดือดร้อนและสับสนวุ่นวาย หิริโอตตัปปะจึงเป็นหลักธรรมพื้นฐานจิตใจที่สำคัญยิ่งหลักหนึ่ง

¹ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา วิทยาลัยครุศาสตร์ รายงานการสัมมนาหนังตะลุง 14 จังหวัดภาคใต้

ความหมายของหิริโอตตปปะ

หิริ คือ ความอยาบนาไป ละอายใจต่อการทำความชั่ว

โอตตปปะ คือ ความกลัวนาไป เกรงกลัวต่อความชั่ว

ประโยชน์ของหิริโอตตปปะ

หิริโอตตปปะ คือ ความอยาบนาไป ความกลัวนาไป เป็นธรรมที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อความสงบสุขของสังคม เพราะคนที่มีหิริโอตตปปะ มีความอยาบนาไป ความกลัวนาไป ย่อมไม่ทำนาไป ไม่ทำความชั่ว ซึ่งเป็นที่มาของความเดือดร้อนของสังคม

อีกหนึ่งการเกิดขึ้นขององค์ธรรมจะมีลักษณะอิงอาศัยและส่งเสริมสนับสนุนกัน คนที่มีหิริโอตตปปะยอมมีวินัยในตนเอง มีความชื่อสัตย์ในตนเอง ซึ่งส่งผลต่อความมีวินัยและความชื่อสัตย์ของสังคม และส่งผลถึงความสงบสุขของสังคม

หิริโอตตปปะจึงมีประโยชน์ทั้งต่อการพัฒนาชีวิตและสังคม

หิริโอตตปปะ ที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง

หิริโอตตปปะที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง มีลักษณะเป็นธรรมที่คุ้มครองโลกให้เป็นสุข ไม่แตกแยก มีองค์ประกอบ 2 ประการ คือ หิริ ความละอายต่อนาไป ต่อกรรมชั่ว และโอตตปปะ ความเกรงกลัวต่อนาไป ต่อกรรมชั่วซึ่งชั่ว ดังปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงดังนี้

บทหนังตะลุงสั้น ๆ : บทสีแก้ว ของพวง บุษราคั� กล่าวถึง หิริโอตตปปะว่าเป็นธรรมที่ทำให้โลกเป็นสุข ดังนี้

ทุกคนมีหิริโอตตปปะ

ลดเลิกละการทำนาไปอันหยาบหยาน

เกิดละอยาบแก่ใจในสิ่งทราย

ประพฤติตามหลักธรรมพระสัมมา

หวาดเกรงกลัวเว้นกระทำก่อกรรมชั่ว

ไม่เกลืออกกลัวมัวเมานาเลาด้านหา

สุขวิตร่วมจิตใจกายวาจา

หยุดเข่นฆ่าบี้อ้ายอย่างแข็งดีกัน

โลกประสนสันติสุขทุกหย่อมหญ้า
รูปจะช้ำตัวจะดำเนินสำคัญ

สัมนาอาชีพทำเป็นล่าสัน
แต่ใจนั้งคงมีความคุ้ยความคื้บ¹

บทหนังตะลุงเรื่องหยกสิงห์ปกาศิศ ของฉิว ทิพย์วารี ถูกนำไปใช้ในงานศพ ตอนท้าย
อัลราชิกะ ว่า หรืออุดตปปะ เป็นธรรมที่คุ้มครองโลก ดังนี้

ถูกไปใช้.... ธรรมที่คุ้มครองโลก มี 2 อย่าง อัลราชิกะท่านรู้แล้วหรือยัง
หนึ่ง คือ หริ สอง คือ อุดตปปะ นี่เป็นคำของพระศาสดา หริความละอาย ละอายต่อนาป
สิงห์โคที่เป็นนาป เป็นกรรมช้ำ ไม่กล้ากระทำ มีความละอายแก่ใจตัวเอง อุดตปปะ คือ ความ
เกรงกลัว เกรงกลัวต่อนาป ต่อสิ่งช้ำ กรรมช้ำ เกรงกลัวไม่อยากให้คนต้องตกไปทำสิ่งช้ำร้าย
เมื่อเราเมียธรรมสองอย่างนี้ไว้ในใจตัวเราแล้ว โลกจะไม่แตกแยก หริอุดตปปะจริงได้เชื่อว่า
ธรรมคุ้มครองโลก²

เปรียบเทียบหริอุดตปปะที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงกับหริอุดตปปะ ที่เป็น
พุทธธรรม

หริอุดตปปะที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงคั่งกลานนี้ หากเปรียบเทียบกับ
หริอุดตปปะที่เป็นพุทธธรรม ก็สรุปได้ว่า หริอุดตปปะที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงมี
ลักษณะสอดคล้องกับหริอุดตปปะที่เป็นพุทธธรรม คือ เป็นธรรมที่คุ้มครองโลกมีองค์ประกอบ
2 ประการเช่นเดียวกัน คือ หริ ความอ้ายนาป และอุดตปปะ ความกลัวนาป

¹ เกษม ขนาดแก้ว. วิเคราะห์วรรณกรรมหนังตะลุงของพ่วง บุญวัฒน์. 2532. หน้า 484.

² ฉิว ทิพย์วารี. บทหนังตะลุงเรื่องหยกสิงห์ปกาศิศ. 2536. หน้า 25.

กรรม

ความสำคัญของกรรม

กรรมเป็นกฎหมายชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ คือ กระบวนการก่อการกระทำและให้ผลของการกระทำ กรรมจึงเป็นหลักธรรมที่สำคัญยิ่งสำหรับมนุษย์ เพราะกรรมเป็นตัวปัจจัยแต่ง ควบคุม สร้างสรรค์ หรือทำลายมนุษย์และสังคม ความเป็นไปของมนุษย์และสังคมทั้งหมด ความสุขความเจริญและความทุกข์หายนะ ล้วนมาจากการทั้งสิ้น

ความหมายของกรรม

กรรม แปลตามศัพท์ว่า “การกระทำ” แต่ตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา “กรรม” หมายถึง “การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา” ดังปรากฏพุทธพจน์ว่า

“เจตนาให้ กิรุณ เก ภูมิ วา ภิ ภิกขุ ทั้งหลาย เจตนา นั้นเอง เรายก ว่า กรรม บุคคล จง ใจ แล้ว จึง กระทำ กรรม ด้วย กาย ด้วย วาจา ด้วย ใจ”¹

หากเป็นการกระทำที่ไม่ดีใจหรือไม่มีเจตนา ก็ไม่ถือว่าเป็นกรรม สรุปว่า กรรมคือ หลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ “เจตจานะ หรือเจตนา ซึ่ง เป็น ทั้ง ที่ นา และ เป็น แกน ของ พฤติกรรม ทุกอย่าง ของ มนุษย์”²

ประโยชน์ของกรรม

เนื่องจากกรรมเป็นกฎหมายชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ หรือความเป็นเหตุ เป็นผล ในด้านพฤติกรรมของมนุษย์ หรือความเป็นเหตุ เป็นผล ในด้านการกระทำของมนุษย์ กรรมจึงมีประโยชน์อย่างยิ่งแก่มนุษย์ กรรมทำให้มนุษย์มีเหตุผล เชื่อมั่นในเหตุผล เชื่อมั่น ในการกระทำและผลของการกระทำ กรรมชี้ให้เห็นว่าผลสำคัญที่มนุษย์ต้องการ จุดหมายที่

¹ พระราชวนิ (ประยุทธ์ ปยุตโต). พุทธธรรมฉบับปัจจุบันและขยายความ. 2525. หน้า 157.

² พระธรรมปีฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). อัปภัณฑานอกันได้อย่างไร. 2536. หน้า 3.

มนุษย์ปาราณานะเบ้าถึง จะสำเร็จได้ด้วยลงมือทำ กรรมจึงสอนให้มนุษย์พึงคนเอง ทำเอง ด้วยความเพียรพยายาม กรรมทำให้มนุษย์มีความรับผิดชอบต่อการกระทำ และผลของการกระทำการนี้ให้เห็นว่ามนุษย์มีศักดิ์ความสามารถร่วมชาติ มีอิสระเสรีที่จะทำการต่าง ๆ เพื่อปรับปรุง พัฒนาตนเองให้ประเสริฐสุด ได้ทุกคน กรรมนี้ให้เห็นว่ามนุษย์แตกต่างกัน เพราะการกระทำมนุษย์จะเป็นคนเดียว หรือประเสริฐก็ เพราะการกระทำ กรรมนี้ให้เห็นว่า กรรมเก่าเป็นเพียงเหตุปัจจัยมนุษย์จะเป็นไปอย่างไรก็อยู่ที่กรรมปัจจุบัน กรรมเป็นสิ่งให้ความมั่นใจ ให้ความหวังทั้งปัจจุบันและอนาคตแก่นมนุษย์

กรรมมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนามนุษย์และสังคม กรรมทำให้มนุษย์สามารถเว้นจากทุจริตหรือไม่ทำความช้ำทั้งปวง สามารถประกอบสุจริตหรือทำแต่ความดี สามารถทำจิตของตนให้หมดจากการกิเลส หรือทำจิตให้สะอาดบริสุทธิ์ กรรมทำให้มนุษย์สามารถบรรลุนิพพาน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของการพัฒนามนุษย์และสังคมได้

กรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง

กรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง อาจจำแนกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. กรรม คือ การกระทำและผลของการกระทำ ทำอย่างไรจะได้รับผลอย่างนั้น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว จะเห็นได้จากบทหนังตะลุงดังต่อไปนี้

บทหนังตะลุงเรื่องคุรุกุ้คัน ของฉัน อรມุต กล่าวถึง พระธิดาอุษาวาดี ทราบถูลพระราชบิดา ซึ่งสงสัยในผลของการทำดีว่า การกระทำมีผล การทำดีนั้นทำที่ไหน เมื่อไรก็ต้องได้ผลดีแน่นอน ว่า

การกระทำความดีถึงที่ไหน ทำเมื่อไรก็ต้องดีมีคุณ

เกิดเป็นคนต้องรักภรรยา	จะมีผลส่วนย่างมีพระความดี
------------------------	---------------------------

ทั้งพ่อแม่เห็นพร้อมยอมรับ
สาวสำคัญปัญญาอุชาการี

ด้วยเหตุผลพิราบามารศรี
จากบูรณะปูระตั้งหน้าเดิน¹

บทหนังตะลุงเรื่องคงร้างนางโจร ของประทิน บัวทอง (หนังประทิน บัวทอง)
ลูกสาวเศรษฐีเชี่ยว ได้พุดกับพ่อเรื่องกรรมว่า คนประกอบกรรมเข่นไร่ย้อมได้รับผลเข่นนั้น
คนสร้างกรรมดีย้อมได้รับผลดี สร้างกรรมชั่วจะได้รับผลชั่วว่า

กรรมหนึ่งกรรมใดที่เราทำไปแล้วก็ย้อมตอบสนอง คือ เงาตามตัว เรา

สร้างกรรมดีย้อมได้รับผลดี สร้างกรรมชั่ว จะได้ผลชั่ว²

บทหนังตะลุงเรื่องบุญนำกรรมพา ของพ่วง บุษราวด์ ตอนหนึ่งบรรยาย
เรื่องกรรมว่า คนทำกรรมอย่างไรย้อมได้รับผลอย่างนั้นว่า

บุญหนุนนำกรรมหนุนพาชวนบุญ
ก่อกรรมชั่วตัวเป็นทุกข์ทุกยุคกาล
ถูตัวอย่างยกชายนายเริงฤทธิ์
พิษสุราเรื่องรังพังกาย
เป็นโรคประสาทหลอนนอนไม่หลับ
พอเห็นคนเห็นนกตีนตกใจ

ไม่สื้นสุดเวียนว่ายในสองสาร
ดีบันดาลถ้าหมั่นทำแต่กรรมดี
นาหลงผิดติดตราเสียหาย
ขณะนี้ไรสติวปริตไป
นอนกระสับกระซับน้ำลายไหล
ใครต่อใครเข้ามานะย่าฟัน³

และอีกตอนหนึ่งจากบทหนังตะลุงเรื่องเดียวกันนี้ ตามล ได้กล่าวเดือนยาวยัง
ชึงสงสัยในผลของการกรรมว่าผลของกรรมไม่เปลี่ยนแปลง คนทำดีต้องได้ดี คนทำชั่วต้องได้ชั่ว
ดังนี้

¹ ฉิน อรุณ. บทหนังตะลุงเรื่องบุญรักบุญเก็บ. 2532. หน้า 53.

² ชวน เพชรแก้ว. วรรณกรรมหนังตะลุง. 2529. หน้า 126.

³ พ่วง บุษราวด์. บทหนังตะลุงเรื่องบุญนำกรรมพา. 2530. หน้า 50.

ตาม ...	ยายข้าเครื่ยมยาไว้ให้แล้ว กินยาเสียก่อน
ยายผัน ...	ตาเหอ漫ป่ามันเมือยไปหังตัว หน้า ฯ ร้อน ฯ โอย น่ากลัวว่าข้าจะไม่รอด
ตาม ...	ไม่ถึงตายหารอก คงเป็นเพราะเมื่อวานเสียใจมาก ลงข้าวต้มร้อน ฯ
ยายผัน ...	สักถ้าย อ้ายจอมมันต้มไว้ให้แล้ว
ตาม ...	กินไม่ลงตาเหอ แล้วนี้อ้ายจอมมันไปไหน
ตาม ...	มันเข้าไปในเมือง ซื้อพันธุ์ผักมาปลูก
ยายผัน ...	ปลูกให้คนรั่wmันทำลาย ปลูกทำไม่ คนทำดีก็ไม่ได้ดี คนทำช้ำก็ไม่ได้ช้ำ
ตาม ...	คนทำดีต้องได้ดี คนทำช้ำต้องได้ช้ำแน่ ฯ
ยายผัน ...	อ้ายเริงฤทธิ์ลูกกำนันจันทร์ มันยังอยู่อย่างสนาย มันช้ำแสนช้ำไม่เห็นใครทำอะไรมันได้เลย
ตาม ...	กีมันรอค่อยได้ เพราะคุณความดีของกำนันจันทร์ คนรักกำนันไปทั่วต่ำบ้านไว้ ความจริงอ้ายเริงฤทธิ์ตายโทางไปนานแล้ว ยายค่อยดูก็แล้วกัน'

2. กรรม คือ ผลร้าย เคราะห์กรรม ความทุกข์โศก ความยากลำบาก ความวิบัติ พลัดพราก กัยอันตรายที่ได้รับในบัจจุบัน จะเห็นได้จากการกรรมหนั่งตะลุง ดังต่อไปนี้

บทหนังตะลุงเรื่องรักในเรือนกาส ของพ่วง บุษราดัน กล่าวถึง ทินกร ลูกชายตาหบ ยายนา ต้องตกเป็นทาสบุนเพชรราช เพื่อใช้หนีแท่นพ่อแม่ ต้องเห็นอย่างยาก ทำงานชุดใช้ชุนเพชรราชถึง 10 ปี ยายนาคร่าครวญว่า ตาทับกับตนสร้างกรรมให้ลูก ดังนี้

¹ พ่วง บุษราดัน. บทหนังตะลุงเรื่องบุญนำกรรมพา. 2530. หน้า 27 - 28.

- ตาทับ ... ย้ายมา อ่าฯ โศกเคร้าเสียใจ คนโน่ตกเป็นเหี้ยของคนฉลาด
คนจนตกเป็นทาสของนายทุน วัลความไว้ร่วนของมหาหลังค้า
หากยังมีชีวิตอยู่ก็หาใหม่เอาได้
- ยายนา ... ค่าเหอ เรากลัวว่านี่สร้างกรรมไว้ให้ลูก อ้ายกินกรรมน้ำได้เรียน
แค่ ป.4 มันจะทำอะไรได้ แต่น้ำใจมันประเสริฐ มันอาสาไป
รับใช้บุพเพธรรมราชนแทนดอกเบี้ย อกลงกันว่ามันทำงานให้
เข้า 10 ปี บุพเพธรรมราชนลดให้หักต้นหักดอก
- ตาทับ ... ตอนแม่มาป่วยเป็นอัมพาต ข้ายึมมันนารักษายายเพียง
ห้าร้อยบาท หลวงนิติศาสตร์ทนายความของมันเป็นผู้เชี่ยว
ตัญญา มันเติมเลขศูนย์เข้าข้างหลังเป็นห้าพันบาท มัน
โกรงเราแท้ ๆ
- ยายนา ... คนร่าร้ายส่วนมากเป็นแบบนี้กันแทบทุกคน
- ตาทับ ... ช่างเข้าใจ ใครโกรงได้ก็โกรงไป แต่เรออย่าไปโกรงตามเข้า
กุญแจหงกรรมมีจริง ๆ เทืนด้วยย่างมากมากมาก¹

บทหนังตะลุงเรื่องกรุบ้านนอก ของฉัน อรุณ กล่าวถึง เกษริน ซึ่งต้องจาก
วีรพงศ์คุ้รัก เนื่องจากพระเจ้าจักรพรรดิเห็นว่า นางรูปสวยจึงไนนางเข้าวัง และแต่งตั้งให้เป็น
สนม เกษรินไม่ยินยอม เพราะต้องผลัดพราจากคนรัก นางคิ่วครวญว่า เคราะห์กรรม
ครั้นนี้เป็นเวรกรรม ดังนี้

ฝ่ายเกษรินกลุ่มใจอยู่ในห้อง	น้ำเนตรองแนวหน้ามารศรี
ตั้งแต่ได้พระราชทานเป็นสามี	ทุกข์ทรมานทุกคนรร
ยังมุ่งหมายชายชั้นคุ้มสวาก	รักอำนาจเหนือในน้ำใจหล่อน

¹ พวง บุษราคั�. บทหนังตะลุงเรื่องรักในเรือนกาล. 2530. หน้า 26.

วีรพงศ์คงค่าน้องแหน่นอน
เหมือนนางพิมพิมลงทั้งสองข้าง
อสุชลหล่อนผลอยหยาดย้อนเย็น

ว่าแสงนอนช้ำช้าไม่น่าเป็น
ที่หมองหมางน้ำใจครไม่เห็น
ถือว่าเป็นเวรกรรมนางรำพัน¹

บทหนังตะลุงเรื่องเทวการี ของฉัน อรุณุต กล่าวถึง พระนางอุษาเทวี
เสด็จหนีออกจากวัง พระนางรำพันว่า ความวิบัติพลัծพรากรังนี้เป็นกรรม ดังนี้

(กลอนลอดโขม่ง)

เหลี่ยวแลหลังวังหลวง ใจยังห่วงอยู่ไม่หาย	พาห่างชายห่างห้อง พระนางต้องห่างเหิน
ไม่สั่งรักแต่สักคำ มันเป็นกรรมเหลือเกิน	ใช่หมางเมินทุนหัว ที่พาตัวหนีมา
เหมือนหญิงช้ำทึ้งชาย พระองค์ไว้ความผิด	แต่เมียไม่ติดตามซื้้อ พระองค์รู้เดินทาง
เดินอุ้มท้องอุ้มใส่ ได้สาสเดเวทนา	ไม่รู้ว่าจะไปไหน ใจรู้สึกนึกกลัว
แม่ไม่ตายได้พน เมียคงหลบคืนหลัง	ตามน้องสั่งจะไม่สูญ จริงนะพ่อทุนหัว
ฝ่ากห้องกับใคร ใจของน้องหมองม้า	ไอ้วัวตัวเดียวตาย เดินมาตามสายคง ²

บทหนังตะลุงเรื่องสัจจะกับความรัก ของฉัน อรุณุต กล่าวถึง พระนางสุคุมาดี
กับพระธิดาสร้อยดาวา และพระโอรสทิพย์ภาร ต้องหนีพากขบถออกจากเมือง ไปพบยักษ์
วิรุณจักร ทั้งสามพระองค์วิ่งหนียกษัตริย์ พระธิดาสร้อยดาวาต้องพลัดพรากระชนนี หลงป่า
อยู่องค์เดียว พระนางครัวครัวญูว่า ความวิบัติพลัծพรากรังนี้เป็นกรรม ดังนี้

สร้อยดาวาเดินหลงอยู่คงเปลี่ยว	เพียงโดดเดียวดินด้าวเสร็จทรงหมอง
อสุชลหล่นคลังหลังให่นอง	แม่กันน่องไม่รู้ติดไปทิศได

¹ ฉัน อรุณุต. บทหนังตะลุงเรื่องคุณ้านอก. 2532. หน้า 33.

² ฉัน อรุณุต. บทหนังตะลุงเรื่องเทวการี. 2532. หน้า 22.

ยิ่งเปล่าเปลี่ยวเหลียวแลเห็นแต่ป่า
โไอกรรมเมยเดยสวังแต่ปางไค^๑
ช่วยคุ้มกันรักษาข้าห้อยด้วย
ระบบบอนบุกบันยามกันควร
ไหนเป็นบ่วงห่วงนองข้องใจแม่
ไหนจะกลัวสัตว์ร้ายในถายป่า^๒
จะเหลียวดูสุริยนสนธยา
รวมกำลังเรี่ยวแรงขึ้นแข็งใจ
สร้อนคำราใจสำคัยให้หาดใหญ่
เทพไกพย์โสศจงโปรดป่า
อย่าให้มัวเสียกลางคงโปรดสงสาร
ให้กลัวการใจทรมานตามมา
ลูกได้แต่ทุกข์ใจอาลัยหา
กับบรรดาฝีทางไม่ว่างใจ
สร้อยคาวรัยไม่มีที่อาศัย
ทราบวัยเดินคงมากองค์เดียว

(กลอนคำสอน)

เดินคงเดียวดาย เหลียวข้ายแล้ววา
เวรเมยเดยทำ ผลกรรมปางไค^๓
หนนภัยคนพาล จากบ้านเมืองแล้ว
ແຍ້บับอับปาง แยกทางกันเลย
ศิร้ายตายเป็น ไม่เห็นหน้าแม่
บนเทพเจ้าดง บ่นองค์เจ้าป่า^๔
สุชลนา ยิ่งคลอกคลึงหลังให้ล
ไม่มีใคร จะมาช่วยด้วยเลย
ยังไม่แคล้ว กลับทุกข์แล้วทุกเหลย
ไอ้ม่เมย ลูกสองหารマルดา
กรรมแท้แท้ ลูกได้แต่เมองหา
โปรดเมตตา ช่วยคุ้มครองป้องกัน^๕

3. กรรม คือ ผลร้ายที่ได้รับในปัจจุบัน เพาะเมยทำกรรมร้ายในอดีตชาติ
(กรรมเก่า) กรรมร้ายนี้จึงกลับมาสนใจ (กรรมสนองกรรม) และลิขิตให้บุคคลนั้นต้อง^๖
ประสบกับกรรมร้ายนั้น (กรรมลิขิต) กรรมในลักษณะนี้ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงมากมาย
เช่น

^๑ ฉัน อรุณ. บทหนังตะลุงเรื่องสัจจะกับความรัก. 2532. หน้า 8.

บทหนังตะลุงเรื่องสามผู้หญิงชิงรัก ของเจริญ เพชรทอง (หนังเจริญ เพชรทอง) บรรยายถึงกรรมที่ได้รับในปัจจุบันอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเก่า ไว้ดังนี้

ขอยกถวารครัวเคราะห์เฉพาะน้อง	เดินรำร้องเข้ามานีเป่าสูง
เป็นเรวเป็นกรรมนำซักจุ่ง	พาร่างสูงอาลัยมาไกลแคน
เมื่อชาติก่อนหล่อนทำกรรมไว้มาก	นาชาตินี้วินากน้องมากแสน
ชาติก่อนเหล่อนเคยทำกรรมกรรมตอบแทน	กรรมเราแม่นมีกรรมจำ aisai
ใบราษว่ามีกรรมตามมาแท้	จะคิดแก้สักทีก็มีไฟ
ต้องทนให้มีกรรมอยู่รำไป	ดีดึงไปก็เห็นไม่เป็นการ ¹

บทหนังตะลุงเรื่องอุณรุก ของพ่วง บุษราตร์ กล่าวถึง พระนางศุจิรา ทรงกลเจ้ากรุงพาน ต้องจุดมาอุบัติในโลกมนุษย์ตามบัญชานองพระศิริฯ พระนางจึงต้องจากสวนรักและจากองค์อินทรเทพสามี นางครัวครัวญุ่ว เหตุร้ายครั้งนี้เป็นเพราะกรรมดังนี้

กอดพระบาทอาลัยใจแทนขาด	ต้องนิราศจอมเจ้าท้าวโภสินทร์
สุขลเนตรฟูมฟ่องนองหลังริน	ครัวมาสึ้นเกณฑ์นางเทพธิดา
อนิจจาไว้อีกุณกระหม่อม	พระคุณแสนถนนนองหนักหนา
แต่เริ่มรักเลี้ยงข้าพระบาทมา	ไม่ต่อว่าให้หม่นหมองเท่ายองไย
ยามวินากหากวินบัดถึงเพียงนี้	จะเปือนหนีเปือนหน้าก็หาไม่
ไม่จำไกลแต่ผลกรรมต้องจำไกล	กอดนาทไกพิไรรำรับนครบญ ²

¹ ชวน เพชรแก้ว. วรรณกรรมหนังตะลุง. 2529. หน้า 126

² พ่วง บุษราตร์. บทหนังตะลุงเรื่องอุณรุก. 2530. หน้า 11.

และจากบทหนังตะลุงเรื่องเดียวกันนี้ เมื่อเจ้ากรุงพานแพฤทธิ์พระขารง
วิเศษของพระอุณรุกขวนจะสิ้นซึ่พ ได้เรียนงานอุณามาสั่งลา เจ้ากรุงพานก็บอกว่า เหตุที่
เกิดขึ้นและตนต้องดายกเพราะกรรมเก่ากว่า

เรียกลูกแก้วมาแล้วว่าพ่อนี	ต้องเสียที่พิมารม้ายสังขาร
ครั้งนี้เป็นความผิดของบิดา	ได้ก่อกรรมทำมาแต่ปางบรรพ
ขอฝ่ากุลไว้กับองค์พระทรงฤทธิ์	แม้ทำผิดอย่างมากให้อาสัญ
ร้องฝากไว้ยกจากนับลั้ย	บุนกุณภาร์ดับดันสิ้นพราชนน <small>¹</small>

บทหนังตะลุงเรื่องคอมในฝักรักในฝัน ของกัน ทองหล่อ นางพกการอง
คุ่หมั่นของพระอโ罿ทัยรำพิงกับตนเองต่อเหตุการณ์ที่พระอโ罿ทัยไม่ยอมมาในวันอภิเษก
สมรสว่า เป็นผลของกรรมเก่า ดังนี้

อ้อกເຍ້ອກນາງໃນຄັ້ງນີ້	ເໜືອນອັດຄືເພາໄຫມເສີໄຫັຜົງ
ນອກພລິກປຳລັກວ່າຫຍາຍເສີຍໄດຍອງຄ	พระຜູ້ກງໄໂຄກທີ່ຕັ້ງຈະຕາກຣມ
ຕັ້ງແຕ່ແຮກເນື້ອເຍືນໄດ້ເຫັນພັກຫົວ	ນອງນີກຮັກແຮກຕິດຕໍ່ພ່ອງນຳໝາ
ນ້ອງຮູ້ແລ້ວວ່າພື້ນມີສີລໜວນ	ແຕ່ຜລກຣມມັນຂັດຂວາງກໍາຍ່າງໄກ <small>²</small>

บทหนังตะลุงเรื่องกรรมลิขิต ของฉัน อรุณุ ผู้แต่งบรรยายชีวิตของว่า เป็นไป
ตามกรรมลิขิต ในลักษณะของกรรมเก่าลิขิตว่าดังนี้

(บรรยาย)

คนใบราชกล่าวว่า เวลาการตกฟากมาจากท้องแม่ จะมีเทวดา คือ พرحمลงมาเป็น
ชาติชีวิตของเด็กไว้ที่หน้าฝาก เรียกว่า พرحمลิขิต เด็กคนนี้จะชั่วชีวิตจะสุขจะทุกข์ตลอดชีวิต
จะเป็นไปตามลิขิตแห่งพرحم อันนี้เป็นความเชื่อของพرحمน์ แต่เราเป็นชาพุทธ พรஸอนให้

¹ พ่วง บุญราตรี. บทหนังตะลุงเรื่องอุณรุก. 2530. หน้า 55.

² พงศ์พันธุ์ กินนิมิตร. ชีวิตและผลงานวรรณกรรมหนังตะลุงของหนังกัน ทองหล่อ. 2534.

เราเชื่อว่า ชีวิตของเรานี้เป็นไปตามอำนาจแห่งกรรม จึงขอเปลี่ยนคำว่าพรหมลิขิตเป็นกรรมลิขิต
คืนนี้เราจะเสนอเรื่องกรรมลิขิต¹

ในบทตั้งเมือง (บทเริ่มเรื่อง) ของเรื่องกรรมลิขิตนี้ ผู้แต่งได้นarrายไว้ เจ้าชาย
พิษณุวงศ์โอรสพระเจ้ากินธนุราชกับพระนางมณฑา เกิด疔รักษาภูมิป่า เมื่อถูกบิดาขังไว้ ขัด
พระทัยจึงไปกระโดดเหว หล่าด้วย พระเจ้ากินธนุราช ปลอบพระนางมณฑาหามเหลือว่า เรื่องร้ายที่
เกิดขึ้นเป็นเพาะกรรมบันดาล ดังนี้

สมเด็จจอมจุลเจิมเฉลิมภาค	ศิลกลบเลอศักดิ์อัครมหา
อาณาภาพปราบเบรื่องกระเดื่องปรา	กกฎเดชาเป็นแกศนิเวศเวียง
ด้วยอำนาจพระมหาบารมี	พลาไฟรีเชาชนลงบสีียง
โลงกระเดื่องเลื่องลั่นสนั่นเพียง	จะเออนเอียงองค์กลัวทั่วจักรวาล
เฉลิมวงศ์ทรงพระนามกินธนุราช	แผ่นอำนาจขัติยามหาศาล
พลไฟรีได้รั่วมหิษุมการ	สุขสำราญทั่วหน้าประชาชี
ราชินีมีนามนาหาสารรค	ได้ช่วยกันบำรุงพระกรุงศรี
เหมือนพิมานเมืองพักรุงศิลาวดี	แครัวได้ที่จะมาเทียนไม่เบรียบปาน
เสียดายพิษณุวงศ์องค์โอรส	เจ้าเปลี่ยงปลดซีพลงน้ำสงสาร
เพราะหลงรักษาภูมิป่า	กรรมบันดาลให้เจ้าเป็นไปเช่นนั้น
เจ้าน้อยจิตมีความหวังห้าม	พยายามวิงวอนไม่ผ่อนผัน
เจ้าวิ่งเหวเหลวแหลกเพราะแดกดัน	ประสนวันเคราะห์กรรมก็จำเป็น
อีหูภูมิป่ากลายเป็นบ้าพาด้วหนี	จนเดียนไม่โผล่หน้ามาให้เห็น
พระบิความราคน้าตากระเด็น	ไม่ว่างเว้นค่าเข้าเคร้าโคกี

¹ ลั้น อรุณ. บทหนังตะลุงเรื่องกรรมลิขิต. 2532. หน้า 2.

สังสาธารองค์นางพะยามนาหาสวรรค์
ในวันนั้นครั้นแจ้งแสงระวี

พระผิวพรรณมัวหมองไม่ผ่องศรี
พระสามีปราชรัยปลอบใจนาง¹

บทหนังตะลุงเรื่องสามมงกุฎ ของฉัน อรุณต นางมัตติกา หลงรักพระเทพ
สุริยา สามีพระนางเกษา จึงร่ายเวทสะกดพระเทพสุริยาไว้ แล้วอุ้มพระนางเกษาไว้ไปทึ่งเหว
หวังจะให้ตาย แต่พระแม่ชารณีช่วยชีวิตไว้ พระแม่ชารณีอธินายว่า เหตุร้ายที่เกิดขึ้น เพราะ
กรรมแต่ปางก่อน และบอกว่าได้รับการบันดาลให้ไว้อย่างไร กรรมนั้นย้อนตอบสนองว่า ดังนี้

ภาคพื้นภาคแม่นเป็นผู้ภูมิบาล	แม่ชารณีมีฤทธิ์สถิตสถาน
อุ้มจากเหวเปลวปลิงซ่องเขากาด	ทรงโปรดปราวนเกษาเอื้ออารี
แม่ไม่บอกตัวคัตตุรูดึงรูด	ช่วยชีวิตมีเกษารามารคี
กรรมปางก่อนอนหลับกลับวิบตี	ให้หน้าที่ของแม่แม่มีแต่เมตตา
เมื่อรอดแล้วถูกรักษาขั้กช้า	ถูกกำจัดเพราะคุ่นผาดเข้าปาราถนา
ได้สร้างกรรมกรรมดังสนองตอบ	จังตั้งหน้าคืนกลับเข้ากรุงไกร
เป็นกรรมวงกงเกวียนไครเบี้ยนไคร	ตามระบบกรรมกงอย่างสั้น
	กรรมจะได้เวียนกลับให้รับกรรม ²

บทหนังตะลุงเรื่องมีคั้น ของฉัน อรุณต กล่าวถึง ชาวชัย หนุ่มเสเพล
พ่อตาย เรียนไม่จบ มาขอร้องนางฉลวย ผู้เป็นมารดาให้ไปสู่ขอคนนึงนิจ สาการร้า เสเพล
ไว้อา柘เช่นกัน นางรำพึงว่า เหตุร้ายครั้นนี้เกิดจากการเก่ากว่า

นางหักจิตคิดเห็นว่าเป็นกรรม	แม่เคยทำผิดพลาดแรกรชาติไหน
บุญกรรมทำสร้างไว้อย่างไร	ย้อมเป็นไปตามกรรมมารมดา

¹ ฉัน อรุณต. บทหนังตะลุงเรื่องกรรมลิขิต. 2532. หน้า 2 - 3.

² ฉัน อรุณต. บทหนังตะลุงเรื่องสามมงกุฎ. 2532 หน้า 47.

นึกถึงคำพะพุทธองค์แล้วปลงได้ ทั้งคิดเห็นเป็นวินัยดีอนัตตา ¹ เพราะวิสัยในโลกโถ่โกรกครบ นางถอนตัวออกจากหลุมลุ่มโลเกียร์	เมื่อสูกร้ายแม่ก็ถืออุเบกษา ² จะถือว่าของใครก็ไม่มี จะเป็นศพเมื่อขาคราดุทั้งที่ แล้วตั้งเศรษฐีแม่ม่ายกายชรา ¹
---	--

บทหนังตะลุงเรื่องครูบ้านนอก ของฉัน อรุณุต กล่าวถึง พงศพิศาลช่า พรมินทร์ บิดาเกษตรนิตาย เกษรินกอดศพบิดาคร่าครัว วีรพงศ์เข้ามาปลอบนางว่า เรื่องร้ายทั้งหมดเป็นเรื่องของการแก่กว่า

วีรพงศ์ตรงเข้าปลอบประโลมจิต อ้ายพงศ์พิศาลดึงให้ญ่อยู่ในวัง เมื่อจับไม้มั้นคันไม่ตายปล่อยไว้ก่อน เทพเจ้าไม่เข้าด้วยคนพาล	น้องจะคิดว่ากรรมสร้างแต่ปางหลัง พึ่กansom สืบประวัติจะจัดการ อย่าเดือดร้อนเลยเรื่ององค์พงศ์พิศา ไม่เนี่นนานตอกน้องมันต้องตาย ²
--	--

บทหนังตะลุงเรื่องหัวรักเหวทำลาย ของฉัน อรุณุต กล่าวถึง นางเกษา ถูกจักรสุริยานต์ บิดานำมาไว้ที่เกาะร้าง และเพื่อให้ลูกสาวมีเพื่อน จักรสุริยานต์จึงไปลักเจ้าหญิงจุฑากาญจน์มาให้อยู่เป็นเพื่อน นางหัวสองปรับทุกมิภันว่าเหตุร้ายที่เกิดขึ้นเป็นเพรากรรมกว่า

แต่ต้องตรีกปรึกษาภันทั้งสอง ต้องรับกรรมจำเพาะแกะมุกตา จึงปรึกษาหาวิธีหนีจากเกาะ กิดดูทีพี่จุฑาปัญญาไว	เหมือนพื่น้องที่รักกันหนักหนา เราย่องร่วมสร้างกรรมปานใจ ให้พันเคราะห์พั้นกรรมจะทำใจน ทำอย่างไรจะจากแกะพิเคราะห์ดู
--	--

¹ ฉัน อรุณุต. บทหนังตะลุงเรื่องมีดสั้น. 2532 หน้า 6.

² ฉัน อรุณุต. บทหนังตะลุงเรื่องครูบ้านนอก. 2532 หน้า 33.

พระปิ่นตรุกคหลงผิดค่าไว้ถูก
แล้วมีหน้าเข้าพาพื้นมาอยู่

จึงปล่อยลูกไว้ทางรังอย่างนกหนู
ให้ต่อสู้ภัยแทนที่ของเจ้ากรรม¹

บทหนังตะลุงเรื่องเทวากลี ของฉัน อรุณุต กล่าวถึง พระนางปฤทุมวดีประเสริฐ
พระธิดาพญานาคเทวากลีมาก่อนเข้าชีวิตพระนางตามสัญญา พระนางขอผ่อนผันขอให้พระธิดา
หย่ามเมี้ยงก่อน พญานาคเทวากลียอม หายวันไป พระนางครั้งคราวถูว่า เทศุร้ายที่พระนาง
ได้รับเป็นเพราะกรรมเก่าๆ

แล้วพญานาคร้ายก็หายวัน	จะค่อยกลับมาผ่านการศรี
นางกอดธิดา-arm ไม่สมประดี	ทุกข์ทวีเทียนเท่าสุราษฎร์
เจ้าเกิดมาทำพร้าแม่เสียแน่แล้ว	แม่ไม่แคล้วจะต้องบั้นบับสังฆาร
แม่มีกรรมทำก่อไว้ต้องวายป่าณ	เยาวมาลัยกอดลูกแล้วร้าไว ²

เปรียบเทียบกรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงกับกรรมที่เป็นพุทธธรรม

กรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงดังกล่าวนี้ หากเปรียบเทียบกับกรรมที่เป็นพุทธธรรมก็สรุปได้ว่า กรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง มีทั้งลักษณะที่สอดคล้อง และคลาดเคลื่อนจากหลักกรรมที่เป็นพุทธธรรม ลักษณะกรรมที่สอดคล้องกับหลักกรรมที่เป็นพุทธธรรม กรรมเป็นเรื่องของชีวิตนี้ชาตินี้ มนุษย์มีอิสระเสรีที่จะทำกรรม หรือแก้ไข ปรับปรุงกรรมได้ กรรม คือ การกระทำ (ที่ประกอบด้วยเจตนา) และผลของการกระทำ คนประกอบกรรม เช่นไรก็ยอมจะได้รับผลเช่นนั้น คนทำดียอมได้ดี คนทำชั่วยอมได้ชั่ว ผล

¹ ฉัน อรุณุต. บทหนังตะลุงเรื่องหัวงักเหวทำลาย. 2532 หน้า 18.

² ฉัน อรุณุต. บทหนังตะลุงเรื่องเทวากลี. 2532 หน้า 28.

ของกรรม (ความดี หรือความชั่ว) จะติดตามตัวผู้นั้นไปตลอด ส่วนกรรมที่มีลักษณะคลาดเคลื่อนแตกต่างจากหลักกรรมที่เป็นพุทธธรรม แต่สอดคล้องกับหลักกรรมในลักษณะเดียวกัน (กรรมเก่า)¹ กรรมคือผลร้ายที่ได้รับในชาติปัจจุบันอันเป็นผลเนื่องมาจากการในชาติก่อน (กรรมเก่า) กรรมจึงอยู่นอกเหนืออ่านอาจมุชย์

---

¹ ลักษณะกรรมเก่า (บุพเพกถาบท) เป็นลักษณะของพวgnิตรณ์ มีสาระว่า สิ่งใดก็ตามที่ได้ประสบจะเป็นสุข ก็ตาม ทุกข์ก็ตาม มิใช่สุขมิใช่ทุกข์ก็ตาม ล้วนเพรากรรมที่ได้ทำไว้ในชาติปางก่อน